

בס"ד. ש"פ דברים, שבת חזון, ערב תשעה באב ה'תשמ"א*

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה¹, ומדייק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו ד"ה זה דשנת עדר"ת², הרי הכוונה בציון כאן היא לא על עיר ציון³ [בפרט⁴] אלא על [כללות⁴] ישראל, ולמה אומר ציון. וגם מדייק מ"ש ושבי' גר', מי הם שבי'. [ויש לומר, שגם דיוק זה (מי הם שבי') הוא ע"פ מה שאומר לפנ"ז שהכוונה בציון כאן היא על כללות ישראל. דיש מפרשים⁵ שציון קאי על עיר ציון ושבי' קאי על ישראל. אבל להפירוש (שבהמאמר) שציון קאי על ישראל, מה הם שני הסוגים דציון ושבי']. וגם מהו"ע שפדיית ציון תהי' במשפט והפדי' של שבי' בצדקה.

ב) ונקודת הביאור (ע"פ המבואר ברשימות הצ"צ עה"פ⁶ ובמאמר הנ"ל⁷), דציון קאי על ישראל העוסקים בתורה ומצוות, ונק' בשם ציון לפי שהם מצויינים בתומ"צ. [וכדאיתא בירושלמי⁸ עה"פ⁹ ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה (שנאמר) ולאמר לציון עמי אתה. וידוע הביאור בזה¹⁰, דבפסוק זה מדבר בג' הדברים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמ"ח¹¹. ואשים דברי בפ"ך זו תורה, ובצל ידי כסיתך זו גמ"ח, לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות (כדאיתא בירושלמי שם). וזהו לא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה, כי זה שישאל נק' בשם ציון הוא ע"י שעוסקים בתורה עבודה וגמ"ח, שהם כללות כל

* יצא לאור בקונטרס שבת חזון — תשמ"ח, "לקראת ש"ק פ' דברים, שבת חזון, תשעה באב נדחה .. ה' מנ"א, שנת הקהל, שנת תשמ"ח".

(1) ישע"י א, כז. — סיום וחזרת הפטורת שבת חזון.

(2) נדפס בהמשך תער"ב ח"א ע' תקסד ואילך.

(3) באוה"ת פרשתנו ד"ה זה (ע' לו) (ובאוה"ת ויצא ריג, ב), שהפירוש דקאי על העיר עצמה הוא "דוחק קצת".

(4) ויש לומר, שהכוונה בהמשך תער"ב שם ב"אין הכוונה על עיר ציון בפרט" היא (לא לשלול הפירוש דקאי על העיר עצמה, כ"א) לשלול הפירוש דקאי על ישראל היושבים בציון. ועפ"ז מדוייק הלשון "אין הכוונה על עיר ציון בפרט כ"א על כללות ישראל".

(5) כלי יקר עה"פ — הובא באוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ס"ע צה).

(6) אוה"ת נ"ך שם.

(7) דשנת עדר"ת בסופו (המשך הנ"ל ע' תקעא).

(8) תענית פ"ד סוף ה"ב. וכ"ה בזח"ג לה, א (הובאו באוה"ת פרשתנו (ופ' ויצא) שם. נ"ך שם ס"ע צז).

ירושלמי מגילה פ"ג סוף ה"ו.

(9) ישע"י נא, טז.

(10) אוה"ת פרשתנו (ופ' ויצא) שם. נ"ך שם ע' צח. ד"ה זה דשנת תער"ב ושנת עדר"ת. ועוד (מקה"ע לירושלמי שם).

(11) אבות פ"א מ"ב.

* ראה גם ד"ה זה דשנת תער"ב (המשך הנ"ל ע' ע): הכוונה היא על כללות ישראל לא יושבי ציון דוקא.

התומצ"צ]. ושבי' הם אלו שאינם עוסקים בתורה¹², שהם בשבי' ממש [ושבי' מלשון שבי'¹³] בהגוף ונה"ב. וזהו ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שהפדי' של העוסקים בתורה היא במשפט, ע"פ שורת הדין, משא"כ הפדי' של שבי' היא בתורת צדקה. והגם שגם פדייתם של אלו שהם בשבי' בהגוף ונה"ב תהי' ע"י התשובה, דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה¹⁴ והבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ו(עיי"ז) מיד הן נגאלין¹⁵ [ויש לומר, דזהו הקשר של הפירוש ושבי' מלשון שבי' עם הפירוש דושבי' הוא עושי תשובה (ושבי' מלשון תשובה)¹⁶], כי פדיית שבי' מלשון שבי' הוא ע"י שיעשו תשובה], הרי זה שתשובה מכפרת אינו ע"פ משפט, אלא חסד וצדקה דהקב"ה¹⁷. אלא שאעפ"כ, הפדי' דשבי' היא למעלה מהפדי' דציון, כי ענין המשפט הוא מדידה והגבלה, משא"כ צדקה היא למעלה מהגבלה. וכמבואר בהמאמר¹⁷, שמשפט הוא האור שבגדר הכלים, וצדקה הוא האור שבהבדלה שבא רק באופן של צדקה. ולכן, האור שנמשך לצדיקים שפדייתם היא במשפט, הוא האור שבגדר הכלים. והיינו דזה מה שפדייתם היא במשפט, יש בזה שני ענינים. א', שאין זקוקים לצדקה, כיון שמגיע להם ע"פ דין. ב', שענין המשפט שולל צדקה, כמ"ש¹⁸ לא תכירו פנים במשפט, ופירש"י¹⁹ שלא תאמר זה עני הוא כו' ומצוה לפרנסו]. והאור שנמשך לבע"ת שפדייתם היא בצדקה, הוא האור שבהבדלה.

ג) **והנה** יש עוד פירוש בושבי', דשבי' הוא מלשון השבה, ההשבה מן הגולה²⁰. דלשון השבה [ובפרט כאשר הוא בסמיכות לתיבת תפדה שלפני"ז] מורה שגם לפני ההשבה אינו בגלות, ורק שהוא נמצא במקום אחר (מקום הגולה) וצריך לחזור ולשוב למקומו. ועפ"ז שבי' הם נעלים יותר מאלו שנאמר עליהם תפדה. כי לשון פדי' נופל על מי שהוא בגלות²¹ (משא"כ בזה שהוא רק נמצא במקום הגולה) וצריך לפדי' מהגלות. וצריך להבין, היאך שייך שפדייתם של אלו שהם בגלות היא במשפט (ע"פ שורת הדין), וההשבה של אלו שנמצאים רק במקום הגולה (שהם נעלים

12) כ"ה באוה"ת נ"ך שבהערה 6. ובהמאמר דשנת עדר"ת (שם) שושבי' הם בעלי תשובה. וראה לקמן בפנים.

13) ראה גם לקו"ת פרשתנו ד"ה זה (א, ג).

14) סנהדרין צו, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

15) רמב"ם שם.

16) פרש"י עה"פ. וראה גם אוה"ת נ"ך שם ע' צו. ובכ"מ.

17) כמ"ש (מיכה ז, יח) מי איל כמוך נושא עון וגו', ובמצודת דוד שם: "משורת הדין אין אנו ראויים

.. כי אנו מלאי עון, אבל מי הוא איל כמוך המוחל את העון". ובלקו"ת (דרושי ר"ה ס, ד): "א"ל הוא חסד .. מי בעל חסד כמוך .. נושא עון ועובר על פשע". ולהעיר גם ממרו"ל (יל"ש תהלים רמז תשב) שאלו לתורה וכו' ורק הקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר לו.

18) פרשתנו א, יז.

19) עה"פ (מספרי עה"פ).

20) מצודת דוד עה"פ.

21) והמבואר בכמה דרושים (וראה בארוכה ד"ה זה דשנת תשל"ה (לעיל ע' קכה ואילך). וש"נ) שב"ציון"

אין שייך גלות ממש — הכוונה בזה היא שהגלות אינו באופן של שבי' [וכמבואר שם החילוק בין ציון לשבי' מלשון שבי'] אבל מ"מ הו"ע של גלות שלכן צריך לפדי'. משא"כ ושבי' מלשון השבה הוא שנמצא רק במקום הגולה, ואינו צריך לפדי'.

יותר) היא בצדקה. וגם צריך להבין, מי הם שני הסוגים שעליהם נאמר תפדה ושבי'. הרי תפדה נאמר בנוגע לציון שקאי (כנ"ל) על ישראל העוסקים בתומ"צ, ואעפ"כ הם בגלות וצריכים לפדי', ומהי זכותם של אלו שנק' בשם שבי' שאינם בגלות.

ד) **ויובן** בהקדים המבואר בהמאמר⁷, דענין גלות ושבי' שייך דוקא בהכלים, להיותם בבחי' מציאות דבר, משא"כ בהאור, שהוא בבחי' אין, אין שייך גלות. וענין זה (דבאור אין שייך גלות) מובן גם בפשטות. שהרי מעט אור דוחה הרבה מן החושך²², והיינו דגם לאחרי ירידת והמשכת האור בבחי' מדידה והגבלה [שאו דוקא שייך לומר מעט או הרבה], גם אז הוא דוחה את החושך, ועד שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך. ויתירה מזו, שהחושך נדחה ממילא מפני האור²³. [נדבתחלת הבריאה היו אור וחושך משתמשים בערבוביאי²⁴, אבל לאחרי שויבדל אלקים בין האור ובין החושך²⁵, החושך נדחה מפני האור]. ומזה מובן גם בפשטות, דבאור אין שייך ענין הגלות, כי החושך (דהגלות) נדחה מפני האור.

והנה עד"ז הוא גם בנשמה וגוף, שהם דוגמת אור וכלי²⁶. וכידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁷ שרק הגוף הוא בגלות ולא הנשמה. והיינו, דהגם שהנשמה היא מלובשת בגוף והגוף הוא בגלות, מ"מ בנוגע להנשמה אין זה ענין של גלות. ורק שמצד זה שהגוף הוא בגלות, הנשמה שמלובשת בו היא נמצאת שלא במקומה וצריכה להשבה. וכמרו"ל²⁸ אני ישנה בגלותא ולבי ער, דגם כשאני ישנה בגלותא, הנשמה (ולבי²⁹) היא ער. דמכיון שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש³⁰, דגם כשהיא באופן ד"ממש" מלשון ממשות³¹ היינו שהיא מלובשת בגוף גשמי, היא חלק אלוקה ממעל [ועד שהיא חלק אלוקה ממעל ממש], וידוע מאמר הבעש"ט³² שכשאתה תופס במקצת מן העצם אתה תופס ככולו, לכן, גם לאחרי ירידתה והתלבשותה בגוף

22 תניא פי"ב (יז, א). חובת הלכות שער יחוד המעשה פ"ה.

23 תניא פי"ב שם. פכ"ט (לו, ב).

24 פרש"י ע"ה פ"ב בראשית א, ד (וראה גם פרש"י ע"ה פ"ב שם, יד). וראה גם ירושלמי ברכות פ"ו ה"ח. ב"ר פ"ג, ו (וביפ"ת שם). וראה ספר הערכים ח"ב ד כרך ב' ערך אור — ביחס לחושך ס"ו. וש"נ.

25 בראשית שם, ד.

26 ראה תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו" — יז, ב): אשתארו כו' כגופא בלא נשמתא. וראה סידור (עם דא"ח) קסד, רע"ג. ד"ה בסוכות תשבו עת"ר (סה"מ עת"ר ע' כז ואילך) ותש"י (פכ"ה — סה"מ ה'תש"י ע' 59 ואילך). וראה גם שעהיוה"א פ"ו (פא, רע"א). וראה ספר הערכים ח"ב ד שם ערך אורות דספירות — ביחס לכלים ס"ח. וש"נ.

27 סה"מ תרפ"ז ע' קצז. קונטרסים ח"א קעה, ב. לקו"ד כרך ד תרצב, א.

28 זח"ג צה, א (עה"פ שה"ש ה, א).

29 בלקו"ת שה"ש (לג, ד) מובא מזהר שם — ולבי דא קוב"ה. אבל ראה לקו"ת שם (לד, א), שמקשר זה גם עם "בחי' רצון ותשוקה שיש בכל נפש מישראל". ולהעיר מאגה"ק סל"א.

30 תניא רפ"ב.

31 ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תז. מכתב כ"ב אייר ה'תשי"א*. וראה ג"כ "היום יום" כג מנחם אב.

32 המשך תרס"ו ע' תקכב. ובכ"מ. וראה ספר השיחות ה'תש"א ס"ע 32 ובהערה 19 שם.

בכח המפליא לעשות³³, ואפילו בזמן הגלות, אינה בגלות וכו'. ועפ"ז יש לומר, דהלשון ושבי' קאי לא רק על סוג מיוחד שבישראל, אלא גם על הנשמה דכאו"א מישראל. דמכיון שהנשמה אינה בגלות, אין שייך בה הלשון פדי'. אלא שאעפ"כ צריכה להשבה, כי מכיון שהנשמה מלובשת בהגוף, ועד שהיא מתפעלת ממאורעי הגוף³⁴, ע"י הגלות דהגוף, גם הנשמה נמצאת במקום הגלות, ולכן צריכה להשבה.

(ה) **והנה** ידוע שכוונת הירידה דהגלות היא לצורך עלי'. שע"י העבודה בזמן הגלות דוקא יהי' הגילוי דלעתיד שהוא נעלה יותר מהגילוי שהי' בזמן הבית. וכיתרון האור מן החושך³⁵, שע"י החושך נעשה יתרון בהאור, שהוא נעלה יותר מכמו שהי' קודם. וכל שהירידה (החושך) היא למטה יותר, העלי' (יתרון האור) שעל ידה, היא נעלית יותר. ומזה מובן, דמכיון שהירידה דהגלות היא בעיקר בהגוף (כנ"ל סעיף ד), לכן, העלי' דלע"ל (הנעשית ע"י הירידה דהגלות) שתהי' בהגוף היא נעלית יותר מהעלי' שתהי' בהנשמה. ויובן זה ע"פ המבואר במק"א³⁶ בענין העלי' דהנשמה שנעשית ע"י ירידתה למטה, שיש בזה שני ענינים. א', דעי"ז שגם בהיותה למטה ומלובשת בגוף ונה"ב היא עובדת את ה', מתגלה תוקף ההתקשרות שלה עם הקב"ה, שגם ההעלם וההסתור דהגוף ונה"ב אינו יכול לבטל ח"ו, ואפילו לא לעשות גרעון בההתקשרות שלה. ב', שע"י עבודת הנשמה למטה נעשה הבירור והזיכוך דהגוף ונה"ב וחלקו בעולם. והחילוק שבין שני ענינים אלו הוא³⁷, דבענין הא' — יתרון האור הוא ע"י החושך. והיתרון הוא, שע"י החושך מתגלה תוקף האור, שגם החושך הכי גדול אינו מעלים לגבי'. משא"כ בענין הב' — יתרון האור הוא גם בהחושך עצמו, שהחושך (דהגוף ונה"ב והעולם) נהפך לאור. והיתרון הוא, שבכדי להפוך את החושך לאור הוא בכח העצמות שלמעלה מהגדרים דאור וחושך, וע"י הפיכת החושך לאור, מתגלה כח העצמות. ויתירה מזו, דעי"ז דוקא נשלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים³⁸ [דענין נתאוה הוא בעצמותו ית'³⁹]. וכמבואר בתניא⁴⁰, שהכוונה בירידת הנשמה למטה היא לא בשביל הנשמה אלא בכדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, כי עי"ז דוקא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים⁴¹.

33) דרכי משה לטור או"ח ס"ו סק"ב. רמ"א או"ח שם סוף ס"א.

34) תניא פמ"ב (ס, ב).

35) קהלת ב, יג. וראה בארוכה ספר הערכים-חב"ד הנ"ל ערך אור — ביחס לחושך ס"ח (ע' תקעה). ושל"נ.

36) ראה ד"ה והי' עקב תשכ"ז (לקמן ע' קצ ואילך) סעיף ד. לקו"ש חט"ו ע' 246 ואילך. ושל"נ.

37) ראה תו"ח נח נט, סע"ד. לקו"ש ח"ט ע' 66. וראה לקו"ש ח"ז ע' 44 ואילך. שם ע' 103. ח"ט ע' 22.

38) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפלו"ו.

39) ואף שגם הפיכת החושך לאור הוא בכח העצמות שאינו מוגדר בהגדרים דאור וחושך (כנ"ל בפנים) — הרי ענין זה (שאינו מוגדר) הוא העילוי וההפלאה שלו (ענין "גילוי"), משא"כ הענין ד"נתאוה".

40) פל"ז (מח, ב), מע"ח שער כו (שער הצלם) פ"א.

41) דמ"ש בתניא שם שהכוונה בירידת הנשמה למטה היא בכדי לתקן הגוף כו' — בא בהמשך להמבואר שם פל"ז שתכלית הבריאה היא שיהי' לו ית' דירה בתחתונים.

וכמו שהוא בהעלי' שע"י ירידת הנשמה למטה, שעיקר העלי' הוא הכירור והזיכוכך דהגוף וכו', עד"ז הוא גם בהעלי' דלע"ל ע"י הירידה דהגלות, שעיקר העלי' היא בהגוף. דהיתרון שנעשה בהנשמה ע"י חושך הגלות הוא גילוי תוקף ההתקשרות שלה, שהגם שהיא מלוכשת בגוף והגוף הוא בגלות מ"מ גם אז הנשמה אינה בגלות. והיתרון שנעשה בהגוף הוא שהחושך דהגוף כמו שהוא בגלות (שהוא חושך גדול יותר מהחושך שלו⁴² כמו שהוא מצד עצמו) נהפך לאור, ויתירה מזו, דע"ז שגם החושך שלו כמו שהוא בגלות נהפך לאור, נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו⁴³.

ו) והנה ידוע⁴⁴ שלע"ל תהי' הנשמה ניזונית מן הגוף. ועפ"ז יש לומר, שלע"ל יהי' להנשמה (לא רק היתרון שנעשה ע"י החושך, אלא) גם היתרון הבא מן החושך עצמו. דהגם שיתרון זה יהי' (בעיקר) בהגוף, גם הנשמה תקבל מהגוף יתרון זה. וע"ד הידוע⁴⁵ בענין העלי' שנעשית בהנשמה ע"י ירידתה למטה בגוף ונה"ב, דנוסף לזה שע"י ההעלם וההסתר דהגוף ונה"ב מתעוררים ומתגלים כחות הנעלמים של הנשמה (שהיו גם קודם ירידתה), הנה ע"י שהנשמה מבררת ומזככת את הגוף ונה"ב, נעשה בה גם יתרון והוספה. כמ"ש⁴⁶ משכני אחרין נרוצה, דע"י שנה"א פועלת שגם נה"ב יהי' לה אהבת ה', שהאהבה דנה"ב היא בדרך מרוצה, ע"ז נעשה נרוצה גם בנה"א, אחרין נרוצה לשון רבים⁴⁷. אלא שעכשיו, מכיון שהנשמה היא המשפיע והגוף הוא המקבל, יתרון זה דהנשמה (שמקבל מהגוף) אינו בשלימות, והשלימות דיתרון זה יהי' לע"ל, מכיון שאז תהי' הנשמה ניזונית מן הגוף.

ז) וזהו ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, דזה שישאל נק' בשם ציון הוא ע"י שעוסקים בתורה עבודה וגמ"ח, שהם כללות כל התומ"צ, שע"ז הם נעשים בבחי' ציון מלשון סימן, דגם כשנמצאים בגלות אינם נאבדים ח"ו בין האומות (ובדוגמת דבר שיש לו סימן כפשוטו, שע"י הסימן מחזירים אותו לבעליו). ויתירה מזו, שע"י עבודתם בתומ"צ בזמן הגלות נעשה בהם יתרון ועלי', למעלה יותר מכמו שהיו בזמן הבית. והיתרון הוא בשני ענינים. א', שע"י העבודה בזמן הגלות מתגלה (כנ"ל סעיף ה) התוקף והבל"ג דהאור, שגם חושך הכי גדול (חושך הגלות, כולל גם החושך כפול ומכופל שבדרא דעקבתא דמשיחא) אינו מעלים לגבי'. דבכללות הוא האור שלמעלה מהכלים (האור שבהכלה⁴⁸), שהוא בלי

42 ראה סה"מ ע"ר ע' יב ואילך. ה'תש"י ע' 18 ואילך.

43 תניא רפ"ו.

44 ראה ד"ה את הוי' האמרת תרע"ח ספ"ה (סה"מ תרע"ח ע' תיז. ומציין שם: ועמ"ש באורך ב"ה אלה תולדות נח, רל"ז). וראה המשך וככה תרל"ז פצ"א-צב. ובכ"מ.

45 ראה בארוכה ד"ה והי' עקב ובלקו"ש שבהערה 36. וש"נ.

46 שה"ש א, ד.

47 לקו"ש ח"א ע' 268. וראה לקו"ת ויקרא ב, סע"ד. אוה"ת שה"ש עה"פ (ע' סד. שם ע' עב. שם ע' פכ"ג).

48 ובהמאמר דשנת עדר"ת (נעתק לעיל סעיף ב) ש"צדקה" קאי על אור זה. דהגם שמבאר שם במעלת

ציון במשפט תפדה, ש"פ דברים, שבת חזון, ערב ת"ב, ה'תשמ"א קנא

גבול. אבל אעפ"כ הוא מוגדר בגדר אור. וב', שע"י הפיכת החושך לאור מתגלה העצמות שלמעלה מהגדרים דאור וחושך (כנ"ל).

והנה בפסוק זה, הסיום והחותם⁴⁹ של ההפטורה חזון ישעיהו נדענינו של ישע"י הוא (כשמו) ישועה⁵⁰, ועד לישועה אמיתית שהיא הגאולה שלימה שאין אחרי' גלות⁵¹. דזהו גם מה שממשיך בכתוב⁵² אשר חזה גו' בימי גו' יחזקיהו, שביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח⁵³, מדבר בהעילוי שיהי' בגאולה העתידה. ובזה גופא — בעילוי ה'ב', שהוא עיקר התכלית להגלות. וזהו אומרו תפדה ושבי', שעילוי זה הוא הן בהגוף שיפדה מהגלות (תפדה) והן בהנשמה שתשוב ממקום הגולה (ושבי'). וזהו גם תפדה במשפט ושבי' בצדקה, דהעילוי שיהי' בהגוף (תפדה) הוא במשפט, דכיון שהגוף הי' בגלות ממש והי' בו הענין דהפיכת החושך לאור, לכן, היתרון והעילוי שנעשה עי"ז, מגיע לו ע"פ שורת הדין, במשפט. משא"כ זה שהנשמה שהיתה רק במקום הגולה (ושבי') תתעלה לבחינה זו, הוא (לא ע"פ שורת הדין, אלא) בצדקה. ולכאורה יש להוסיף, שבפרט אחד יש יתרון בהעילוי דהנשמה על העילוי דהגוף. שהעילוי דהגוף, שהיא במשפט (היינו שהעילוי היא ע"פ חשבון דטעם ודעת), יש בזה איזו מדידה והגבלה, משא"כ העילוי דהנשמה, שהיא בצדקה, היא למעלה מכל מדידה והגבלה.

ואין מקרא יוצא מידי פשוטו⁵⁴, ועד שדוקא על ידי לימוד הפשט מתגלה העצם דתורה, כי פשט הוא בעולם העש"י⁵⁵, שבו דוקא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים. ולכאורה י"ל דזהו גם הטעם (בפנימיות הענינים) דזה שהלימוד עם תשב"ר, הבל שאין בו חטא⁵⁶, הוא דוקא ע"פ הפשט. וי"ל שכן הוא גם בנוגע לענינינו — הפסוק ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שעיקר הענין בזה הוא פירוש הפסוק כפשוטו, הפדי' והיציאה מהגלות בפשטות בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש בעגלא דידן.

הבעלי תשובה (להפירוש דשבי' הוא עושי תשובה) — יש לומר, דמעלת הבע"ת המבואר שם היא הצמאון והחילא יתיר שבא ע"י החושך (ראה תניא פ"ז — יב, א), וזה מגיע (רק) באור הבל"ג. משא"כ זה שבבע"ת נהפכים הזדונות לזכיות, ועד"ז בעבודת הצדיקים — זה שהגוף ונה"ב (ועד"ז הדברים הגשמיים שבהם נעשה המצוה) נהפכים לקדושה — מגיע בהעצמות.

(49) דהכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).

(50) ראה פרש"י ומצוד"ד עה"פ ישע"י מט, א. זח"ב קעט, סע"ב.

(51) ראה תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(52) ישע"י א, א.

(53) סנהדרין צד, א.

(54) שבת סג, א. וש"נ.

(55) ע"ח (הובא בנגיד ומצוה בתחלתו. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופה) ומשנת חסידים (מס')

חיוב הנשמות פ"א מ"ב), הובאו ונתבארו בלקו"ד כרך ד תשעא, א.

(56) שבת קיט, ב.